

ELAV TEADUS

N° 25—36.

614960977

ELAV TEADUS

A
RAH

Üldülevaateks.

„Ei saa tunnustamata jätta selle meil ainulaadse ja hädavajalise raamatutesarja väljaandja ja toimetuse püüet — pakkuda ülevaatlikku üldpilti võimalikult mitmekesiselt aladelt. Siin on küllalt suur valik, mis suudab rahuldada õige mitmesuguse huvideringiga lugejaskonda.

Esikohal seisavad siiski kunste, eriti kirjandust ja kirjanduslikke nähtusi käsitlevad teosed; kergesti loetava ülevaate üksikutest kunsti-stiilidest ja eri-ajajärkude kunstilise eneseväljenduse vormidest annab Aspeli „Sissejuhatus kunstivooludesse“, kuna kirjanduse kahe tähtsama peavoolu ja nende tekkimise, arenemise ning üksteisesse suhtumisega tutvustab „Romantika ja realism“. Neid kaht teost võiks õigusega nimetada võtmeteks, mis lugejale avavad kunstilisi ja kirjanduslikke küsimusi käsitleva erikirjanduse ja mis võimaldavad parema arusaamisega jälgida ka arvustuslikke kirjutusi kunsti ning kirjanduse üle.

Kirjanduslikke nähtusi käsitleb peale „Romantika ja realismi“ ka Tuglase „Lühike eesti kirjanduslugu“, mis otstarbekohaseks käsiraamatuks võib olla kõigile neile, kes meie ilukirjanduse arengust tahavad põgusat ülevaadet saada, ilma et nad üksikasjade rohkusele erilist rõhku paneksid. Lühikese, kuid küllalt iseloomustava ülevaate eriti möödunud aasta kirjanduslikust elust annab O. Urgart vastavas „Eesti kroonika“ osas.“

M. Sillaots. „Eesti Naine“ nr. 10, 1934.

„Eesti Kirjanduse Seltsi „Elava Teaduse“ seeria käsitleb populaarteaduslikul kujul väga mitmekülgeid alasid. Seniste numbrite sisu on valitud õnnelikult lugeja huvi köitvalt. Iga number on oodatav huviga ja teataval määral üllatustki pakkuv. Ühte läbi lugedes ootad teist ja kui ilmub, siis ei pettu. Võtad kätte huviga ja loed enamasti kõrvale panemata läbi.“

R. Tamm, „Agronoomia“ nr. 9/10, 1933.

„Olgu see haritud põllumees, tööline, õpilane, iseõppija, ametnik, õpetaja, üliõpilane, teadlane — siit leiab igaüks teadmeid ümmardavaks täienduseks oma eriteadmuste. See, mis siin pakutakse, peaks kuuluma igamehe üldharidusse. See, kuivõrd seeria leiab vastuvõttu, annab tunnistust meie hariduspüüdeliste hulgast ja meie rahva vaimsete huvide avarusest. Iseäranis ei oleks mõeldav, et mõni kool või raamatukogu jätaks selle seeria tellimata.“

„Kasvatus“ nr. 5, 1932.

Tellimistingimused vt. viimasel leheküljel.

TARTU ÜLIKOOLI

2 RAAMATUKOGU ARHIIVKOGU

Lühike eesti kirjanduslugu.

Kirj. Fr. Tuglase. 33 pildiga, 112 lk.

Sisukord: Eessõna. Rahvaluule. Kirjanduse alged. Estofiilide aeg. Eelärkamisaeg. Ärkamisaeg. Venestusaeg. Realismi ajastu. Uusromantikute vanem rühm. Uusromantikute noorem rühm. Uusrealismi ajastu. Kirjandust.

„Käesolev raamat haarab eesti kirjandust selle varemaist algeist kuni tänapäevani. On pandud rõhku iga ajajärgu tähtsaimale esindajaile ja viimaste tähtsaimale teoseile, kuna vähemoluline on jäänud kõrvale. Sellega siis tahetakse esitada eesti kirjanduse üldpilt, peavoolud, olulisemad arengujooned. Et eesti kirjanduse areng eriti varemil ajajärkudel on tihedasti seotud üldse rahvusliku eneseavaldusega ja käekäiguga, siis kajastab selline kirjanduslugu ka rahva saatust kogupildina ja peaks huvi pakuma kõigile.“

„Kasvatus“ nr. 2, 1934.

„Lisaks kooli-kirjanduslugudele ja põhjalikele kirjandusteaduslikele teoseile vajas eesti kirjandusest huvitatud lihtlugeja tõesti niisugust lühidat, elavat ja asjalikku käsitlust, nagu seda on Friedebert Tuglase hiljuti ilmunud „Lühike eesti kirjanduslugu“. See väike populaarne raamat on loetav ilma eelteadmisteta ja määratud laiemaile hulkadele. Eriti huvitatud sellest vihust tohiks olla ka need meie vanemad haritlased, kes pole käinud eesti koolis ja omavad emakeelsest kirjandusest õige lüngalisi teadmisi. Kuid ka iga ligem kirjandushuviline loeb põnevusega Fr. Tuglase hästisõnastatud, tabavat kirjeldust, mis jätab kestva mulje autori asjast üle oleva, tõesti suveräänse ainekäsitluse tõttu.“

T. — „Postimees“ 21. III 1934.

„Väheste algteadmistega võhikud kaasa arvestades, talutab ta oma loodetavaid lugejaid kiiresti ja õpetlikult läbi eesti kirjanduse elementide.“

Rahvuslikult ärrganud eesti kirjanduslikes liikumistes hästi kodus on lugeja korramõisteile juhatus. Kalevipoja-eepose rahvusromantiline sünnilugu, Faehlmanni, Kreutzwaldi, Jannseni, Koidula kirjanduslik tegevus — kõik oluline antud kujukalt, kaalutult, tasa-kaalukalt.“

Gustav Suits. „Eesti Kirjandus“ nr. 7, 1934.

„See „Elava Teaduse“ sarja number pakub huvi juba sellepärast, et siin Fr. Tuglas käsitleb eesti kirjandust ajaliseltseni käsitlemata ulatuses, välja kuni kõige uuema ajani, kaasa arvatud isegi mõningad teosed aastast 1933. Ning viimase paari aastakümne kirjanduslike üldsuunatluste ja üksikute autorite loomingu vaatlus kirjandusajaloolisest aspektist sünnib ülevaatlikult siin õieti esmakordselt. Seepärast on Tuglase poolt kinnitatud peavoolude skeem ja üksiknähetega korraldus vastavalt sellele skeemile uudislik. Koolides tuleb aga Tuglase kirjandusajalooline dispoositsioon uuema kirjanduse suhtes vist kohe tarvitusele, kuna seal selle järele tundus tarvidust juba ammu.“

O. Urgart. „Looming“ nr. 7, 1934.

Erakonnad Eestis.

Sissejuhatus poliitikasse IV. Kirj. „Vaba Maa“ peatoimetaja E d. L a a m a n. Kõigi tähtsamate eesti poliitiliste tegelaste piltidega. 104 lk.

Sisukord: Sissejuhatus. Riik ja erakond. Erakonnad demokraatlikus riigis. Erakondade tekkimine Eestis. 1917.—20. a. revolutsioon. Eesti erakondade areng. Enamlus. Sotsialistid. Keskerakonnad: Tööerakond. Rahvaerakond. Rahvuslik keskerakond. Kristlik rahvaerakond. Majandusrühm. Rahvusvabameelne erakond. Vabadussõjalaste Liit. **Agraarerakonnad:** Põllumeeste kogud. Asunikkuude koondis. **Rahvusvähemused:** Balti-saksa erakond. Venelased. **Erakonnad kriisis.** Üldpilt. Erakondade kriis. Erakonnad ja Põhiseaduse võitlus. Erakonnad ja uus Põhiseadus.

Meie päevil, kus erakondadest nii palju juttu, ilmub siin esmakordselt ajalooline ülevaade Eesti erakondadest, alates C. R. Jakobsoni ja J. Hurda erakondadest ärkamisajal ja lõpetades tänapäeva „vabadussõjalastega“.

Erakondade põhimõtted ja püüdesihid on siin püütud formuleerida nende eneste sõnadega ja jooksvate päevaküsimuste all leida sügavamaid rahva elu voolusid, mis seni meie riigi elu on juhtinud revolutsiooniaegsest radikaalsest demokraatiast ikka enam alalhoidliku talurahva demokraatia poole.

„See on Elava Teaduse sarjas juba neljas köide „sissejuhatust poliitikasse“. Heameel on tunnistada, et iga köide on tähendanud edusammu. Äsja ilmunud Ed. L a a m a n i vihk „Eesti erakonnad“ võikski olla meie riigi sisepoliitilise arenemise esimese järgu lõpparveks. Ning olgu juba otsekohe öeldud, et see lõpparve üldiselt on tõesti õiglane ja erapooletu. Kõikjal kõitvalt vaimukas, on see raamat tulvil näiteid ja tõike, mis ka poliitilisel inimesel kipuvad kergesti ununema. Värske ja uus on aga kõik eriti seetõttu, et õpime meelestama oma k a a s a e g a k u i a j a l u g u. Perspektiivilise vaatluse tulemusena vist mõnigi peab revisjoni ette võtma oma tõekspidamistes ja mõnegi aimuslikud tunnetused leiavad mõistusliku kinnituse.

Need, kes ei ole täiesti kaotanud usku inimlikku mõistuslikkuse, on vististi ühisel arvamisel, et seda ainult pideva ja põhjaliku selgitustööga saab edendada.“ T. — „Postimees“ 8. IV 1934.

„Praegu on tekkinud teatav vaheaeg erakondade materdamises ja vististi oleks küll soovitav, et praegusel hingetõmbe-vaheajal kodanikud leiaksid mahti mõningakski tutvumiseks meie erakondliku elu ajaloolise arenemiskäigu ja võitlustega, et siis objektiivsemalt võida otsustada erakondade üle ja ka kaaluda, kas on tarvidust kõigi nende kaotamiseks, truu lambakarjana alistudes ühe erakonna diktaatori kupja-kepi alla, või jääda senise huvide ja maailmavaadete mitmekülgse grupeerumise juurde.

H. Tammer. — „Päevaleht“ 22. III 1934.

Uni ja unenäod. Loomade mõtlemine.

Kirj. prof. K o n s t. R a m u l. 14 pildiga, 104 lk.

Sisukord: Eessõna. **Uni ja unenäod.** Uni. Une sügavus. „Tähelepanelik“ uni. Unenäod. Unenägude uurimine. Unenäo elemendid. Mälu unes. Mõtlemine unes. Keel unes. Tundmused ja soovid unes. Kuutõbised. Unenägu tervikuna. Unenägu ja meelteärritused. Luupainaja. Unenägude kestusest. Unenägu ja päevasündmused. Tundmusunenäod. Sooviunenäod. Freud'i teooria. Unenäod ja elu. Unenäod ja tulevik. **Loomade mõtlemine.** Mõtlemine Loomade hingeelu uurimine. Tähelepanu. Mälu. Abstraktsioon. Loomad ja arvud. Loomad ja keel. Relatsioonid. Üldistamine. Õppimine. Intelligentsikatsumised. „Ahaa!“-elamus. Loomade mõtlemine. Mõtlejad loomad. Kirjandust.

Vaevalt leidub teist psühholoogilist nähet, mis oleks kõigil aegadel nii palju huvi ja küsimusi äratanud kui uni ja unenäod. Aastatuhandete ja kümnete tuhandete eest on need aidanud tekkida igasuguseid hinge-uskusid, Egiptuse ja Babüloonia targad on neist püüdnud tulevikku kuulutada ja kuni praeguseni ei kao igasugu „Unenägude seletajad“ meie raamatuturult. Mis ütleb nende kohta praegune teadus? Millest tekivad unenäod ja kas nad ka midagi tähendavad? Kuidas seletab neid kuulus Freudi teooria ja kuivõrra võime seda uskuda? Milles seisab nn. kuutõbi? Millest tekib nn. luupainaja? Jne. — Kõigest sellest kõneleb siin Tartu ülikooli psühholoogia professor K. Ramul, kelle asjatundlik, kuid ometi väga rahvalik esitusviis tuntud laiemalegi publikule juba teostes „Ihu ja hing“ ning „Psühholoogia“.

Lisaks on toodud ülevaade samuti salapärasest loomade hinge-elust, eriti nende mõtlemisvõimest.

„Mis on unenägu tegelikult ja mis arvab temast ja tema tekkimisest teadus? See on küsimus, millele vägagi huvitavalt ja loetavalt vastab prof. K. Ramul oma raamatus „Uni ja unenäod“, mis on üks huvitavamaid „Elava Teaduse“ tänavuses sarjas.“

„Tallinna Post“ VI — 1934.

„Peatükid sellest, kuidas uuritakse looma hingeelu väljendusi, kuidas tehakse selgeks tema tähelepanu ja mälu ulatus, kuidas tehakse katseid looma otsustamisvõime ning intelligentsi suhtes, on äärmiselt huvitavad, otse põnevad.“

K. A. Hindrey. „Postimees“ 10. IV 1934.

„Vaadeldav teos oma näidetega tegelikust elust vabastab nii mõnegi hirmust, mida ta võib-olla nii mõnegi oma unenäo juures üle elas. Lugeses, kuidas kõrget ametit pidav jurist unes dokumente võltsis, kuidas vaeste laste eest hoolitsev daam unes lapse lõvipuuri pistis jne., lohutub nii mõnigi lugeja, kes oma unenägudest järeldas oma sisemise olemuse roojust.“

A. Pärl. „Eesti Kirjandus“ nr. 6, 1934.

Eesti kroonika 1933.

Koostanud *H. Tammer, J. Taklaja, A. Elango, O. Urgart.* 104 lk.

Sisukord: Saateks. **I. Välispoliitilisi vaatlusi 1933.** *H. Tammer.* — **II. Eesti sisepoliitiline elu a. 1933.** *H. Tammer.* K. Pätsi valitsus erakorraliste volitustega. J. Tõnissoni valitsus. Kaitseseisukord kogu maal. Kaks rahvahäletust. Põhiseadus muudetakse. K. Pätsi üleminekuaja-valitsus. — **III. Eesti majandus 1933.** *Jaan Taklaja.* 1. Maa-ilmamajanduse suunatlusi. 2. Väliskaubandus. 3. Põllumajanduslik toodang. 4. Karjakasvatus. — 5. Tööstus ja kaubandus. Paberitööstus. Töölud. — 6. Rahandus ja pangandus. Rahandus. Pangandus. — 7. Eesti majanduspoliitikast. — **IV. Vaimne kultuur.** *A. Elango.* I. Eesti kool. 1. Arvustikulisi andmeid. 2. Kooli- ja hariduspoliitilisi suunatlusi. 3. Koolide siseelu. 4. Kooli- ja haridusalaseid tähtpäevi. 5. Õpetajate edasiharimine. 6. Õpetajate kutsehuviline võitlus. II. Vabaharidustöö. 1. Kirik haridustegurina. 2. Haridusliit. 3. Noorsooliikumine. 4. Karskusliikumine. 5. Kirjastus. III. Usk, kunst ja teadus. *O. Urgart.* Religioosne ja ideoloogiline elu. Kirjandus. Kunstielu ja teisi vaimuelu alasid. Kokkuvõtteks. **Tähtsamaid sündmusi 1933.**

Meie avalikus elus on viimaseil aastail toimunud suuri muutusi. Juba selleks, et tänapäeva poliitika, majanduselu või hariduselu sündmuste asjus võtta seisukoht, on tarvis meelde tuletada ja arvesse võtta värskeid mineviku sündmusi. Kes aga tahab teha ise mingeid kokkuvõtteid, võrdlusi jne., see ei saa usaldada oma mälu, vaid peaks läbi sorima kas või ajalehtede aastakäigud. **Eesti Kroonika 1933** annab vastuse, kui tarvis järele vaadata eelmise aasta sündmusi, ja ühes „**Eesti Kroonika 1932 - ga**“ on juba kahe aasta üksikasjaline materjal käepärast. **Eesti Kroonika** on poliitika, rahvamajanduse ja hariduselu kokkuvõtlik pilt, sisaldab igalt alalt palju andmeid ja on tarvilik igale iseseisvalt mõtlevale kodanikule.

„Eesti Kroonika“ siht peaks olema anda miinimum sellest, mida igauks peaks teadma meie riigiterviku sündmusist ja seisukorrist. Ainult selles võib seista ta mõte ja olemisõigustus, kuna seda ei võimalda mingi muu väljaanne.

„Eesti Kroonika“ — see on üsna lühike ja kuiv aasta-aruanne osaihisus „Eesti Vabariigi“ teotsemisest möödunud aastal. Kuid see lihtne aruanne saab vahest ometi ka teatava pühapäeva tähtsuse, kui mäletada, et oleme ise sisse „osaihisusse“ pannud kogu oma varanduse ning elu ja selle saatusest ripub ka meie elu ja kultuurivõimalus. Ning meenutame, et selles ettevõttes kõik on seotud kõigega. Saatesõnast.

„See „Eesti kroonika 1933“ on sisukamaid „Elava Teaduse“ numbreid, kus tunnustatud jõududelt saame läbilõike kogu Eesti käekäigust möödunud aastal.“

M. Sillaots. „Eesti Naine“ nr. 10, 1934.

Kaugenägemine,

pilditelegraaf ja kaugekino. Tehnika võidukäik II.

Kirj. Tartu ülikooli abijõud mag. V. Koern. 104 lk., 48 joonist.

Sisukord: Eessõna. **I. Kaugenägemise alused.** Valgus — nägemise võimaldaja. Elektromagnetiline laine. Nähtavuse tingimused. Kaugenägemise probleem üldiselt. Elektriline kaugenägemine **II. Pilditelegraaf.** Telautograaf. Valguselektriline pildikompimine. Elektrokeemiline pildikiri. Fotograafiline pildikiri. Otsene pildivoolu muutmine valguseks. Valguseleed. Saavutused ja tuleviku väljavaated. **III. Kaugenägemise tehnika.** Nipkowi ketas. Weilleri peegelketas. Peegelkruvi. Katoodkiirte toru. Kaugekino. Kaugenägemine tänapäeval ja tulevikus.

Ei ole praeguse tehnika uudisprobleemide seas ühtki nii põnevat kui kaugenägemine. Veel enam kui kaugekuulmine, s. o. raadio, tundub see otse võimatuna, ainult kõigi aegade mustkunstnikkude poolt pakutava nõidusena: istuda omas toas ja ometi näha enda ees pilte ja samaaegseid sündmusi sadade kilomeetrite tagant! Ja ometi levitavad praegu viimaseid maailmas juba mitu saatejaama, sama reaalselt nagu raadiogi laineid. Ja kuigi kaugenägemise teoreetiline alus on keeruline, pildi vastuvõtu-aparaat on veelgi lihtsam kui raadio oma ega ületa seda hinnaliselt. Nagu kõige eeldusena selgitatakse ses teoses aga ka hulk muid füüsikalisi ja optilisi seadusi ning nende rakendust, nii näit. tavalist kino, telegraafi jne.

„Tartu ülikooli assistent mag. V. Koern on seadnud endale ülesandeks kirjutada raamatuke, kust iga nii-ütelda võhik võiks tutvuda pilditelegraafi ja kaugenägemise põhimõtetega. Peab ütleva, see ülesanne on autoril kaunis hästi korda läinud. Raamat on rikkalikult illustreeritud ja seda on kerge lugeda, kuna puuduvad igasugused valemid.“

H. R. Võrk. „Tehnika Ajakiri“ nr. 7, 1934.

„Lugedes V. Koerni raamatut „Kaugenägemine““ oled tänulik autorile tema lihtsa ja mõistetava keele pärast. Autor ei takerdu liialt teaduslikesse termineisse ja väljenditesse, mis raskendaksid mõistmist asjatundmatule lugejale. Lugenud raamatut huviga ja tähelepanuga, saab lugeja kaugenägemise ja kaugekino küsimustest küllaltki selge ülevaate, seda kergemini, et aparaatide konstruktsioone on võimalik jälgida raamatu arvukail jooniseil.“

E. Bratka. „Eesti Kirjandus“ nr. 9, 1934.

„Toome sellest väga huvitavat uudisprobleemi käsitavast raamatust katke, mis näitab, kui kaugel oleme kaugenägemise alal.“

„Tallinna Post“, 22. VI 1934.

TARTU ÜLIKOOLI

RAAMATUKOGU

Raamat ja tema sõbrad.

Pilte raamatu ja kirja ajaloost, raamatu tehnikast ning raamatu-harrastusest. Kirj. Fr. Puksovi, Tartu ülikooli raamatukogu juhataja. 116 lk., 15 pilti.

Sisukord: I. Raamat ja raamatuharrastaja. II. Käsikiri-raamatu sünd ja kirjutusmaterjal. III. Käsikiri-raamatu levimine ja kasustamine antiik- ja keskajal. IV. Trükikunsti sünd. Käsikirjast mõjustatud hällitrukised. Raamatu areng moodsaks. V. Usupuhastuse ajal tekkinud rahvaraamat. Tsensuur. Raamatuköite arengu ajalugu. VI. Suurekaustaline barokk- ja edev rokokoo-raamat. Madalmaad ja Prantsusmaa raamatukultuuri edustajaina. Rahvusraamatukogud. VII. Raamatutöönduse mehhaniseerimine. Ajakirjandus. Bibliofiilia õitseag Inglismaal ja Ameerikas. VIII. Rahvusraamatukogud. Raamatuharrastus Eestis. 10 kasku igale raamatuomanikule. Kirjandust.

Ei ole tähtsamat inimkultuuri loomise ja levitamise vahendit kui kiri ja raamat, ei ole seepärast ka tähtsamat ja huvitavamast peatükki kultuuri-ajaloost kui kirja ning raamatu ajalugu. Eesti kõige suurema raamatuhulga, Tartu ülikooli 600 000 numbrit sisaldava kogu juhataja jutustab siin piltlikult ja anekdoodirikkalt oma hoolealuste saatusest ja nende eelkäijatest aastatuhandete jooksul, alates Egiptuse ja Babüloonia kivist kirjadega ja lõpetades Eesti raamatu ajalooga. See teos tohiks huvitav olla eriti nüüd, kus pühitseme eestigi raamatu 400-aastast juubelit!

Tähelepanu väärivad ka kahe Tartu suurema isikliku raamatukogu omaniku ning bibliofiili, direktor Jaan Roos'i ja kunstiajaloolase Julius Genss'i mõneleheküljelised kirjutised oma tähelepanekutest raamatute ja nende kogumise kohta ühes nendepoolsete näpunäidetega noorematele bibliofiilidele.

Üldiselt on „Raamat ja tema sõbrad“ teretulnud raamat. Vaatamata piiratud ruumile on selles autor väga mitmekülgse ala kohta andnud ülevaatliku ning selge pildi. Raamat on kirjutatud hoogsalt ning huvitavalt ja selles ei puudu ka mitmed rahvasuus levinud arvamiste selgitamised, nagu aheldatud raamatutest, seitsmendast Moosese raamatust jne.“

R. Antik. „Eesti Kirjandus“ nr. 11, 1934.

„Igal kirjatähel on oma tuhandeaastane ajalugu, mis on omaette keeruline, huvitav ja põnevgi. Väga palju huvitavat leidub mitmesuguste kirjade arenemisest, lugemistehnikast, trükitehnikast, raamatute kogumisest jne.“ „Postimees“ 26. VI 1934.

„Hästi kirjutatud ja otse külluslikult teadmisi pakkuv on ka Puksovi „Raamat ja tema sõbrad“, kuigi seekord kirjandust vaadeldakse „väljastpoolt“, mitte „seestpoolt“ ega sisuliselt. Kirjanduse- ja raamatusõpradele väga meelepärane teos, mis nende poolehoidu võidab juba oma väimusega.“

M. Sillaots. „Eesti Naine“ nr. 10, 1934.

Alateadvus ja psühhoanalüüs.

Peajooni Freudi meetodist ja teooriast ning selle rakendusest hingeravis ja vaimuteadustes. 112 lk., kirj. K. Holtzmeier.

Sisukord: Eessõna. I. Mis on psühhoanalüüs? II. Psühhoanalüütilisest liikumisest. III. Psühhoanalüütilisest uurimismeetodist. IV. Hingelisest konfliktist psühhoanalüüsi valgustusel. V. Psühhoanal. uurimismeetod teiste teaduste abimeetodina. VI. Psühhoanalüütilisest teooriast. VII. Psühhoanal. hingeelu mõjustamisest (ravist). VIII. Psühhoanalüüsi üksikuil kutsealadel ja kasvatuses. IX. Maailmavaatelisi küsimusi. Järe sõna, kirj. Alfred Koort. Kirjandust.

Ei ole ühtki ala praegusaja teaduses, mille üle nii palju oleks vaieldud kui psühhoanalüüs, kuulsa, mõnede arvates ka kurikuulsa Viini arsti dr. S. Freudi hingeravi meetod ja seda toetav teooria meie alateadvusest. Millised on need jõud, need põhitingid, mis juhivad inimeste toiminguid? Kas tõesti ainult sugutungi eri avaldused iseloomustavad inimlikke fantaasiakujusid, unenägusid, luulet, usku, kombeid jne., ainult nende tagasitõrjest tekivad mitmesugused närvihaigused? Selles võib kahelda, nagu teevad sellegi raamatu autorid. Kuid sellest hoolimata võib Freudi pidada meie aja hingeteaduse kõige tähtsamaks nimeks, kelle õpetus on andnud uue suuna kogu meie inimesetundmisele, eriti just närvihaigete arstimisele, samuti laste kasvatusel. Samuti on see juba väga mitmekülgsest mõjustanud moodsat ilukirjandust, muid teadusi ja seltskonna vaateid. Tartu ülikooli õppejõu dr. A. Koorti redaktsioon ja järe sõna tagavad, et selle nii raske küsimuse esituses pole langetud ebateaduslikku liialdusse, nagu see kõnesoleva küsimuse puhul üsna harilik.

„Igatahes võib kõne all olevat teost julgesti soovitada esialgseks tutvumiseks selle nii paljuvaieldud ja kõmurikka probleemiga. Tahaksin koguni loota, et selle teose levimine aitab tõkestada kodukasvanud psühhoanalüütsemist, mis võib tuua kardetatavat segadust nii mõnegi psüühikasse ja kaasa mõjuda hingelise tasakaalu purunemisele.“

A. Elango. „Eesti Kirjandus“ nr. 9, 1934.

„Sisult aktuaalsemaid ja huvitavamaid „Elava Teaduse“ numbreid, peaks see paeluma igäüht, kes huvitatud on hingeelulistest probleemidest ja sellest, kuidas moodne aeg neid katsub selgitada.“

M. Sillaots. „Eesti Naine“ nr. 10, 1934.

„Elava Teaduse populaarne seeria on seekord vastu tulnud ammusele vajadusele ning eesti lugejat katsunud tutvustada Freudi õpetusega. — Hoolimata sektantsusest ja poolehoidjate liialdustest leidub ometi psühhoanalüüsis nii palju uut ja tõenäoliselt seletavat inimese hingeelu kohta, et sellest vaikida või ainult õlakehitusega mööda minna oleks kitsarinnaline. — Autori käsitlemusega võib üldiselt täiesti rahule jääda; ümmargune ja üsna täielik pilt Freudi teooriast igatahes saadakse.“

J. Semper. „Looming“ nr. 7, 1934.

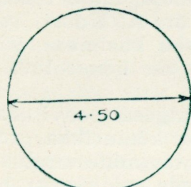
Aine saladused.

Uusi avastusi aatomite ja molekulide maailmas.

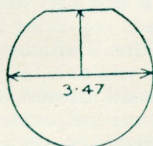
Kirj. Nobeli auhinna omanik prof. William Bragg, eestinduse redigeerinud Tartu ülikooli assistent E. Kilks on. 39 joonist, 118 lk.

Sisukord: I. Aatomid, millest koosnevad kehad. II. Gaaside põhiomadused. III. Vedelikkude põhiomadused. IV. Kristallide põhiomadused. Teemant. V. Jää ja lumi. VI. Metallid.

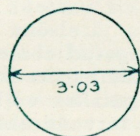
Vaevalt on üldse uudist, mis kogu meie senist maailmapilti oleks nii muutnud kui viimaste aastakümnete avastused materia ehituse kohta. Juba aastatuhandeid oletatud aatomite, nende saladuslike „jagamatute“ algüksuste mikrokosmos ja selle seadused on viimaks ometi suurtes joontes paljastatud. See on tõeliselt omaette maailm, mille koosseis on osutunud ääretult lihtsaks, kuid oma olemuselt siiski omapäraseks. Pole olnud õigus „idealistidel“ ega ka „materialistidel“, — kõik maailma nähted on ainult aine avaldused, aga ainet ennast pole õieti olemaski, on ainult erisugused elektrilaengud! Ja uued elemendid sünnivad ainult üheainsa elektroni lisamisest endistele. — Maailmakuulsa inglise õpetlase teos neist iga loodusteadusliku maailmakäsituse põhiküsimustest on kirjutatud klassilise kergusega, otse põnevana.

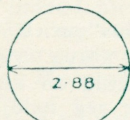
KAALIUM

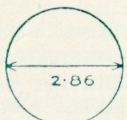
VISMUT

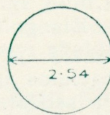
LITIUM

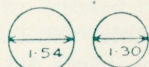
HÕBE

ALUMIINIUM

VASK

SÜSINIK HAPNIK

„Nobeli laureaadi, inglise füüsiku sir William Bragg'i 6 rahvaliku loengu järgi koostatud populaarteaduslik teos, milles kirjeldatakse huviärataval viisil ja haarava selgusega uuemaid avastisi aine sisemise ehituse alal. Et uuema puhteadusliku kirjanduse jälgimine sel alal eeldab suurt matemaatilist haridust, on nimetatud teose autor teinud tänuväärse töö ka neile loodusteadlasile, kes pole füüsikud ja matemaatikud.“

R. R. „Eesti Loodus“ nr. 4, 1934.

Uued teed toitluses.

Mida ja kuidas süüa?

Kirj. Tartu Naisühingu majapidamise õpetaja O. K e s k. 104 lk.

Sisukord: I. Toitumisõpetuse alused. 1. Sissejuhatus toitlusküsimusse. 2. Toitumisõpetuse tekkimine ja areng. 3. Ainevahetus inimkehas Ainevahetuse üldjooni. Ainevahetuseks tarvisminevad ained ja nende omavaheline suhe. 4. Toitained. a. Orgaanilised toitained. Süsivesikud ja rasvad. Valk. b. Anorgaanilised toitained. Vesi. Soolad. c. Koostiselt kindlaks tegemata täiendusained. Vitamiinid (kompletiinid). 5. Kalorite teooria. Kehale tarvis minevate soojuseühikute ehk kalorite hulk igapäevases toidus. 6. Toitained. a. Süsivesikuterikkad toitained. Kartulid. Aedvilid. Seened Puuviljad. Sidrunid ja apelsinid. Marjad. Mesi. Tegurid, mis vähendavad aedvilja toiteväärtust. Kuidas saab ületalve hoida suviõunu? Õunte kuivatamine. Seentetabel (erilehel) Õunavõie. Mahlad. Aedvilja soolamine. Ubade ja spinati soolamine. b. Rasvarikkad toitained. Või (lehma). Seapekk ja rasv. Taimevõi. c. Valgurikkad toitained. Piim. Liha. Muna. Kaunviljad. 7. Toitainete toiteväärtus ja hind. Tabelid: Toitainete keemiline koostis ja toiteväärtus. Toitainete toiteväärtus. Toitaineis leiduvate soolade, vitamiinide, hapete ja aluste hulk. II. Tegelik toitlus. 8. Toitumisviisid. 9. Imikute, kooliealiste laste ja vanade toit. Imikute ja väikelaste toitmine. Kooliealiste laste toitmine. Vanade toit. 10. Haigete toit. Rasvumine. Toitumine erisuguste haiguste juhtudel. Suhkurtõbi. Jooksva. Neeruhaigus. Maohaigused. Pikaajaline (krooniline) kõhukatarr. Palavik. Kõhnus (alatoitus). Väiketõbi. Düsenteeria (kõhulahtisus). Tüüfus (kõhu-). 11. Kuidas teostada aluselise toidu läbiviimist? Mõnesid toiduvalmistamise retsepte. Stroganov. Vormitoidud. Kartuli- ja sibulavorm. Makaroni- ja kaalikavorm. Lisa. Nädala söögisedelid linnaoludes ja maaoludes. Tabelid. Kirjandust.

Meil on küllalt ilmunud igasugu kokaraamatuid lugematute retseptidega, kuid puudub ikka veel toiduvalmistuse ja toitumise põhiõpetus, mille järgi igaüks ise võiks koostada oma toidusedelit. Seda pakub nüüd pr. O. Keski teos, andes ühtlasi ülevaate neist põhjapanevaist muutustest, mida viimasel ajal toidustusteaduse nõudel püütakse läbi viia ka toitumispraktikas. See on Eestis ainulaadne raamat ja möödapääsematult vajaline teos igale perenaisele, kes tahab valmistada tervislikku, nn. aluselist toitu. Ja see on vajalik igaühele teiselegi, et olla töõjõuline ja hoiduda paljudest haigustest, mis tulevad väärsti toitumisest.

Olgu tähendatud, et oma põhiprobleemi, s. o. happelise ja aluselise toidu küsimuse on autor esitanud küllalt selgelt. Teksti aitavad veel selgitada värvilised tabelid toitainete hapete- ja alustesisaldavusest ning vitamiinidest. Leidub ka värviline seentetabel jne.

Kuna pool raamatust käsitleb just tegelikku toitlust ning toitude valmistamist ja seda just uues suunas, arvestades toitainete aluselisi ja happelisi omadusi, võib raamatut julgesti soovitada igaühele, eriti aga igale perenaisele, asutistele, kus ette valmistatakse tulevasti perenaisi, koolidele jm.“

Dr. V. Sumberg. „Eesti Kirjandus“ nr. 1, 1935.

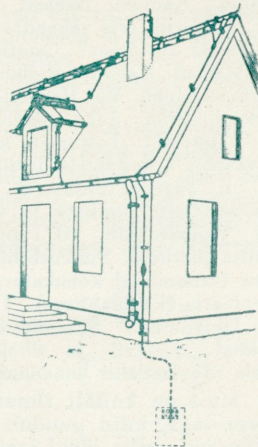
A. Põdrus: Elekter igapäevases elus

ja mis peaks igäiks teadma elektrist.
Tehnika võidukäik III. 112 lk., 65 joonist.

Sisukord: Eessõna. — Elektrinähtuste tundmise arengulugu. — Materia elektriline ehitus. Elektrijuhid ja isolatorid. Elektri mõõduühikud. Ainete elektriline takistus. — Elektriavaldused. Elektrivoolu soendav mõju. Elektrilised soendusaparaadid. Majapidamises kasustatavate elektriaparaatide käsitlemine. Elektrivalgustus. Elektrivoolu keemiline mõju. Elektrieleemendid. Akumulaatorid. Galvanotehnika. Elektrivälja nähtus. Äike. Magnetiline nähtus. Vahelduvvoolu generaatorid. Alalisvoolu generaatorid. Jõujaamad. Elektrienergia juhtimine jõujaamast tarvitajani. Elektrimootorid. Majapidamises kasustatavaid elektrimootoriga töötavaid aparate. Mõnda teistest elektriavaldustest.

Väik.

Hoone piksekaitse.

Meieaegse inimese elu, eriti linnas, on igapäev ümbritsetud elektritarvitusega. Kuid ometi teavad vähesed, kuidas see õieti sünnib ja mis kõik ka väikeses majapidamises elektriga võib teha, ilma et see läheks kuigi kalliks. Siin raamatus tutvustab asjatundja mitte ainult elektri tarvitamist valgustuseks, triikimiseks, keetmiseks, kütmiseks, külmutamiseks, kõne- ja muusika edasiandmiseks, puhastamiseks, arstimiseks jne., vaid annab ka kokkuvõtliku, kuid usna põhjaliku ülevaate elektri saamisest, elektrimootoritest, elektriomadustest ja nende käsitlemistest üldse ning elektrivoolu enda saladuslikust olemusest viimaste aastate uudisleidutuste valguses. Ühe sõnaga, see on raamat elektrist igapäevale. Kuid nagu kõik „Tehnika võidukäigu“ numbrid on ta eriti vajaline koolidele ja raamatukogudele, et levitada praegusel ajal nii vajalist tehnilist kultuuri ning jõuda seski suhtes järele teistele Põhjamaadele.

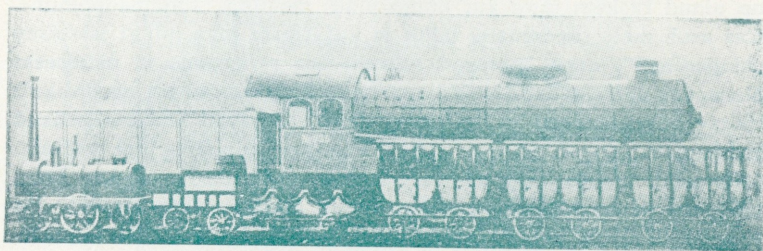
Aur, tuli ja vesi.

Jõumasinad ja nende areng. Tehnika võidukäik IV.

Hans Dominiki ja teiste järgi ins. E. Koker.

Sisukord: I. Aur. II. Tuli. III. Vedur ja auto. IV. Vesi.

Mehaanilise loodusenergia kasustamine inimese teenistuseks — see on tähtsaim oskus, mis kogu uusaja tsivilisatsiooni tõstab nii kõrgele üle kõigi vanemate aegade oma. Aurumasin ja mootor, vedur ja auto, vesiturbiin ja jõujaam — need on praeguse tehnika hiilgesaavutised ja peategurid. Kuidas on nad sündinud ja arenenud? Mis põhimõtteil nad töötavad? Millised on viimaste aastate kõige tähtsamad saavutised sel alal — mujal maailmas ja Eestis? Kuidas on ehitatud maailmakuulus Dneprostroi, Imatra ja Narva jõujaam? Mis sel alal on kavatsusel? Need on küsimused, mis peaksid huvitama eranditult igat meieaegset kultuuriinimest. Eriti kui neid on käsitletud nii lihtsas ja sisurikkas esituses, tuntud tehniliste romaanide autori poolt, kes oskab anda teaduslikule tööle romaani põnevuse. Isäranis sobiv aga on see raamat noorsoole, nagu kõik „Tehnika võidukäigu“ numbrid.

Esimene Saksa raudteerong võrreldes moodsa veduriga.

„Raamat on soovitatav igähele, kes soovib ülevaadet saada meie ajastu jõu- ja veoseadetest. Tehnika-inimesed võivad samuti leida üht või teist kasulikku teadet sellest raamatust, sest on toodud andmeid viimastest suurematest jõuseadetest maailmas. Viimane asjaolu teeb raamatu eriti väärtuslikuks. Meie oludes on see soojalt tervitatav, kus tehnilise kirjanduse soetamine on suu- resti raskendatud piiratud läbimüügi tõttu.“

J. Veerus. „Tehnika Ajakiri“ nr. 1, 1935.

Prof. dr. Eino Kaila: Mis on „hing“?

Isiksuse bioloogilised alused.

Sisukord: Eessõna. I. Juhtivad ideed. 1. Isiksusepsühholoogia mõistva psühholoogiana. 2. Mõistmine, mõttekus ja tarbed. 3. Praktiline inimestundmine. 4. Neuroosidepsühholoogia. 5. Bioloogiline mõistmine. 6. Tarbe mõiste. 7. Isiksusepsühholoogia dünaamilise psühholoogiana. 8. Isiksusetooria „holistiline“ põhimõte. 9. „Holism“ mehhanistliku vaatlusviisi ümberlukkajana. 10. „Holistilisus“ — tõelikkuse algnähe? 11. Isiksus „holistilise“ ja mõtteka tervikuna. II Erkkonna mõttekas elu. 1. Hinge-elu on bioloogiline elu. 2. Erkkond „holistilise“ ja mõtteka tervikuna. 3. Selja-aju mõttekas tegevus ja mehhanistliku refleksideteooria ümberlukkamine. 4. Instinktiivsed reaktsioonid ja ajutüve tegevus. 5. Animaalne õppimine ja suuraju selle elundina. 6. Tingitud refleksid, nende mõttekus. 7. Näiteid tingitud refleksidest inimese juures. 8. Bioloogiline intelligentsus. III. Iseloomu bioloogia. 1. Sisenõrustustegevus ja selle tähtsus. 2. Iseloomutüübid. 3. Iseloomutüüp ja käekiri. 4. Iseloom ja väljenduspiigutused. Järelmärkus. Kirjandust.

Juba aastatuhandeid on inimesele kõige suuremaks saladuseks olnud tema enda „hinge“ küsimus. Vana käsk „tunne iseennast!“ on olnud raskem täita kui kõige muu maailma tundmaõppimine. Kas asub meie tundmuste, tahte ja kujutluste taga mingi iseseisev „hingeolend“, nagu õpetavad suurem osa religioone ja nüüdseski filosoofias spiritualistid? Või on kogu hingeelu ainult masinlikult töötav kogu ärritusi ja reflekse, nagu õpetavad materialistlikud mehhanistid (prof. Pavlov jt.)? Praeguse hingeteaduse vaateist neile küsimustele kirjutab asjatundja, valgustades ühtlasi kogu isiksuse (personaalsuse) bioloogilisi ja füsioloogilisi aluseid. Ja ta enda seisukoht on üllatavalt uudne: see on nn. holistlik kujundipsühholoogia, mis annab t e a t a v a l m ä r a l õigust mõlemale eelmainitud teooriale, tunnustamata kumbagi neist täiesti.

„Prof. E. Kaila mainitud teos on silmapaistvaks lisandiks mitte ainult soome teaduslikule kirjandusele, vaid väärrib tähelepanu ka rahvusvahelises ulatuses. Kuigi autor küsimusi vaatleb nn. kujundipsühholoogia (Gestaltpsychologie) seisukohalt, mis viimasel ajal eriti Saksamaal rohkesti poolehoidjaid leidnud, hoiudub ta selle väiteid dogmaatiliselt, ilma küllaldaste põhjendusteta omaks võtmast. Nii saab ta teos huvitavaks ja väärtuslikuks ka teistel seisukohtadel asujaile.“ Mag. A. Elango eessõnast.

ELAV TEADUS NR. 1—40.

- Nr. 1. Suur maailmasõda. Kirj. H. G. Wells.
- " 2. Uued teed tervisele. Kirj. dr. C. Thomalla.
- " 3. Esimene teekond ümber maailma. Kirj. A. Pigafetta.
- " 4. Otstarbekohane ja ilus kodu. Kirj. A. Rimmel.
- " 5. Vana-maailma hukkumine. Kirj. prof. G. Ferrero.
- " 6. Moodne töötehnika ja majanduskriis. Kirj. Eduard Poom.
- " 7. Okultism ja teadus. Kirj. prof. A. Messer.
- " 8. Sissejuhatus poliitikasse I. Kirj. Hearnshaw ja Cole.
- " 9. Jeesuse elu ja õpetus. Kirj. prof. W. Bousset.
- " 10. Energia. Kirj. prof. Oliver Lodge.
- " 11. Nüüdne maailmapoliitika ja Eesti. Kirj. prof. A. Piip.
- " 12. Eesti rahvausundi maailmavaade. Kirj. dr. O. Loorits.
- " 13. Kehaehitus ja iseloom. Kirj. dr. med. K. Lellep.
- " 14. Tehnika võidukäik I. Kirj. dr. J. Kranig.
- " 15. Elu ja inimese põlvnemine. Kirj. H. G. Wells.
- " 16. Eesti kroonika 1932. Ein, Poom, Palm, Martna, Tammer.
- " 17. Parlamentarism ja Eesti Põhiseadus. Kirj. E. Maddison.
- " 18. Iluaiaid ja kodu ümbruse kaunistus. Kirj. dr. J. Port.
- " 19. Lapsepõlv ja iseloom. Kirj. A. Elango.
- " 20. Rõivastuskunst ja mood. Kirj. A. Rimmel.
- " 21. Enesearendus ja edasiõppimine. Kirj. A. Kurvits.
- " 22. Itaalia renessanss I. Kirj. prof. W. Söderhjelm.
- " 23. Sissejuhatus kunstivooludesse. Kirj. A. Aspel.
- " 24. Romantika ja realism. P. Kogani jt. järgi H. Paukson.
- " 25. Lühike eesti kirjanduslugu. Kirj. Fr. Tuglas.
- " 26. Erakonnad Eestis. Kirj. E. Laaman.
- " 27. Uni ja unenäod. Loomade mõtlemine. Kirj. prof. K. Ramul.
- " 28. Eesti kroonika 1933. Tammer, Taklaja, Elango, Urgart.
- " 29. Kaugenägemine, pilditelegraaf ja kaugekino. V. Koern.
- " 30. Raamat ja tema sõbrad. Kirj. Fr. Puksov.
- " 31. Alateadvus ja psühhoanalüüs. Kirj. K. Holtzmeyer.
- " 32. Aine saladused. Aatomid ja molekulid. Kirj. W. Bragg.
- " 33. Uued teed tootluses. Kirj. O. Keskk.
- " 34. Elekter igapäevases elus. Kirj. A. Põdrus.
- " 35. Aur, tuli ja vesi. Kirj. E. Kokker.
- " 36. Mis on „hing“? Kirj. prof. dr. Eino Kaila.
- " 37. Uuem eesti kunst. Kirj. R. Paris.
- " 38. Nõukogude Vene. Kirj. E. Laaman.
- " 39. Eesti kroonika 1934. Tammer, Taklaja, Elango, Urgart.
- " 40. Prantsusmaa. Kirj. A. Aspel.

Tellimistingimused vt. viimasel leheküljel.

ELAV TEADUS

jät kub.

1935. a. ilmuvad nr-id 37—48.

Selle uue aastakäigu tellimine on määratud iga-
ühele

1. Seepärast, et iga tänapäeva-inimene vajab ajakohast ülevaadet moodsa elu tähtsaist küsimusist nii oma teadmiste rikastamiseks kui kasustamiseks kutsetöös.

2. Seepärast, et praegune kiire elutempo ning majanduslik surutis ei võimalda põllumehel, töölisel, õppival noorsool ega haritlaselgi tellida endale ning lugeda suuri ja kalleid teaduslikke raamatuid.

3. Seepärast, et Eestis ainult Elav Teadus pakub neid tarvilikke teadmisi süstemaatiliselt, lühidal ja kõigile arusaadaval kujul.

4. Seepärast, et Elav Teadus on pildirohke, nägus ja odav: aastakäiguna maksavad 12 raamatut üksikmüügihinna 12 krooni asemel ainult 9 krooni, s. o. 75 senti iga üle 100 lk. suuruse numbri eest, mida võib tasuda osakaupa.

TELLIMISTINGIMUSED.

Iga raamatu hind on 1 kroon, kogu aastakäik — 12 eri raamatut 9 krooni, 6 eri raamatut 5 krooni, 3 eri raamatut 2 kr. 75 s. Aastakäigu hinda võib tasuda ka osade kaupa Kr. 3.50, 2.50, 2.—, 1.—, iga osamaksu tasumise järel saadetakse välja 3 raamatut. Raamatuid on ka iluköites; köite hind — 50 senti raamatu pealt ja 2 kr. 50 s. 6 raamatu pealt. Rahvaraamatukogu köide à 40 s.

Tellides maksta raha posti jooksvale arvele nr. 20-36 ja kirjutada tellimine rahakaardi lõigendile. Jooksvat aastakäiku võib tellida ajakirjana postkontoritest.

EESTI KIRJANDUSE SELTS

SUURTURG 12, TARTU, TEL. 6-01.